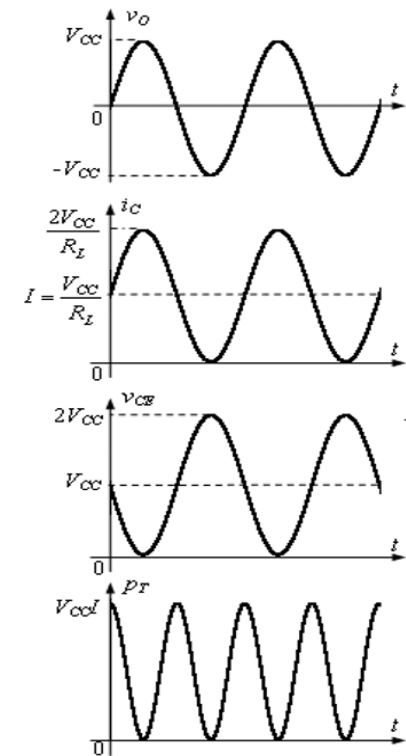

C6. Amplificatoare de putere. Clasa A, B, AB

$$\eta = \frac{P_O}{P_{Al}}$$

Clasa de functionare	Interval de conductie	Randament maxim teoretic
A	$t_C = T$	25%
B	$T/2$	78,5%
AB	$T/2 < t_C < T$	78,5%
C	$t_C < T/2$	90%

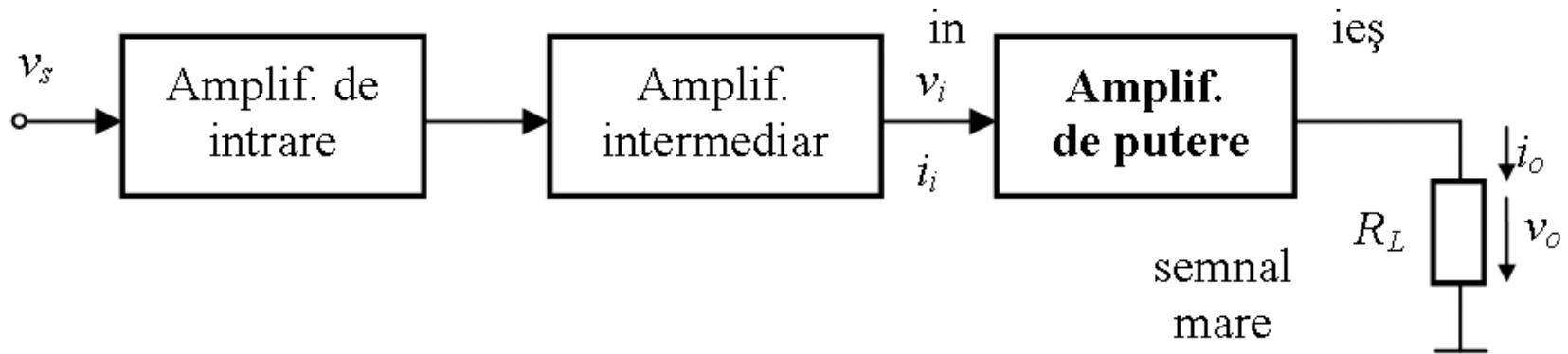

Ce învățăm azi

Amplificatoare de putere

- Cerințe. Randament
- Clase de funcționare
- Clasa A
  - CSTV, Puteri, Randament, Cronograme
- Clasa B
  - CSTV, Puteri, Randament, Cronograme
- Clasa AB
  - CSTV, circuit de polarizare cu diode, protecția la scurtcircuit

Amplificatoare de putere

- amplificarea în tensiune este redusă sau chiar nu există
- amplificarea în curent este mare

$$v_o \approx v_i \quad i_o > i_i$$

$$p_i = i_i v_i \quad p_o = i_o v_o \quad p_o > p_i$$

Se mai numesc și amplificatoare de **semnal mare** sau amplificatoare **de ieșire**.

Cerințe pentru amplificatoare de putere

- ❖ **rezistență de ieșire scăzută** (poate furniza semnal de ieșire fără pierdere de putere)
- ❖ **liniaritate cât mai bună** (semnal de ieșire nedistorsionat)

$$THD = \frac{\sqrt{V_{ef2}^2 + V_{ef3}^2 + V_{ef4}^2 + \dots}}{V_{ef1}}$$

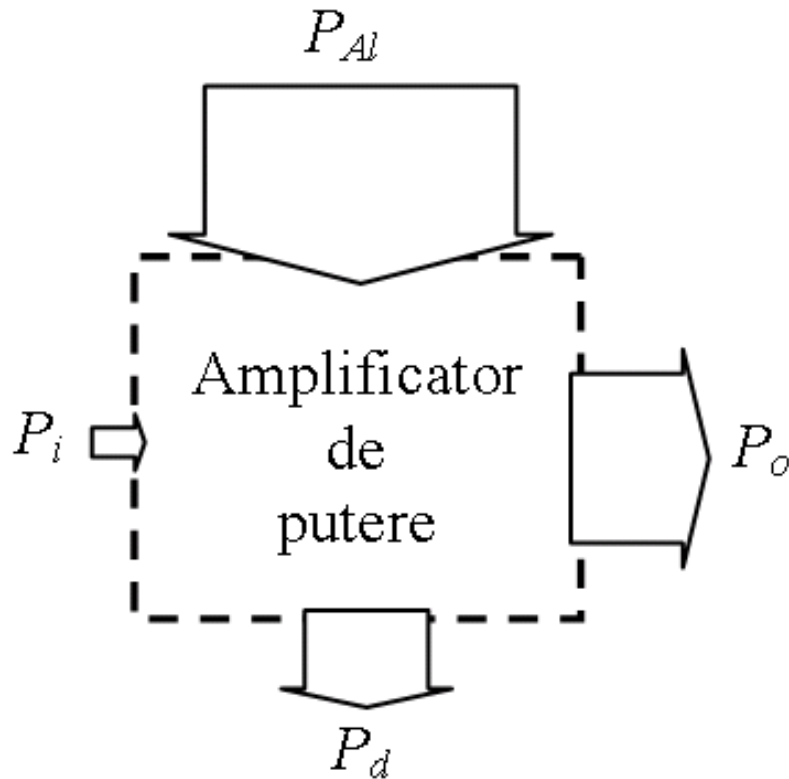
$$THD < 1\%$$

amplificatoare
Hi-Fi

THD – Total Harmonic Distorsions (foaia de catalog)

- ❖ **randament** (cât mai) **ridicat** (prelungeste durata de funcționare a bateriilor)

Transfer de putere. Randament

$$P_i + P_{Al} = P_d + P_o$$

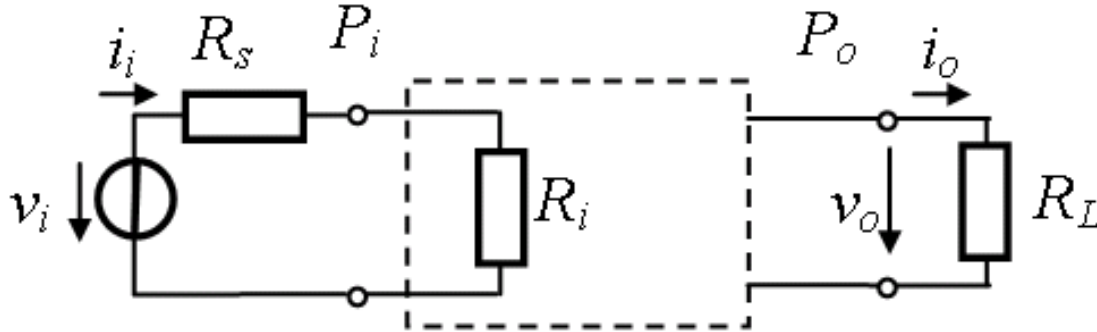
$$P_i \ll P_{Al}$$

$$\eta = \frac{P_o}{P_{Al}}$$

P_d - putere disipata sub forma de caldură (putere pierduta)

Amplificarea în putere

Facultativ

$$A_p = \frac{P_o}{P_i}$$

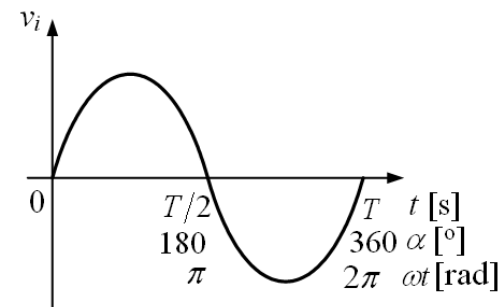
Puteri medii, în regim sinusoidal

$$P_o = \left(\frac{\hat{V}_o}{\sqrt{2}} \right)^2 \frac{1}{R_L} = \frac{\hat{V}_o^2}{2R_L}$$
$$P_i = R_i \left(\frac{\hat{I}_i}{\sqrt{2}} \right)^2 = R_i \frac{\hat{V}_i^2}{2(R_i + R_s)^2}$$

$$A_p = \frac{P_o}{P_i} = \left(\frac{\hat{V}_o}{\hat{V}_i} \right)^2 \frac{(R_i + R_s)^2}{R_i R_L}$$
$$R_i \gg R_s$$
$$A_p \approx \left(\frac{\hat{V}_o}{\hat{V}_i} \right)^2 \frac{R_i}{R_L}$$

Clase de funcționare

- în concordanță cu intervalul de conducție al tranzistorului amplificator într-o perioadă a semnalului sinusoidal

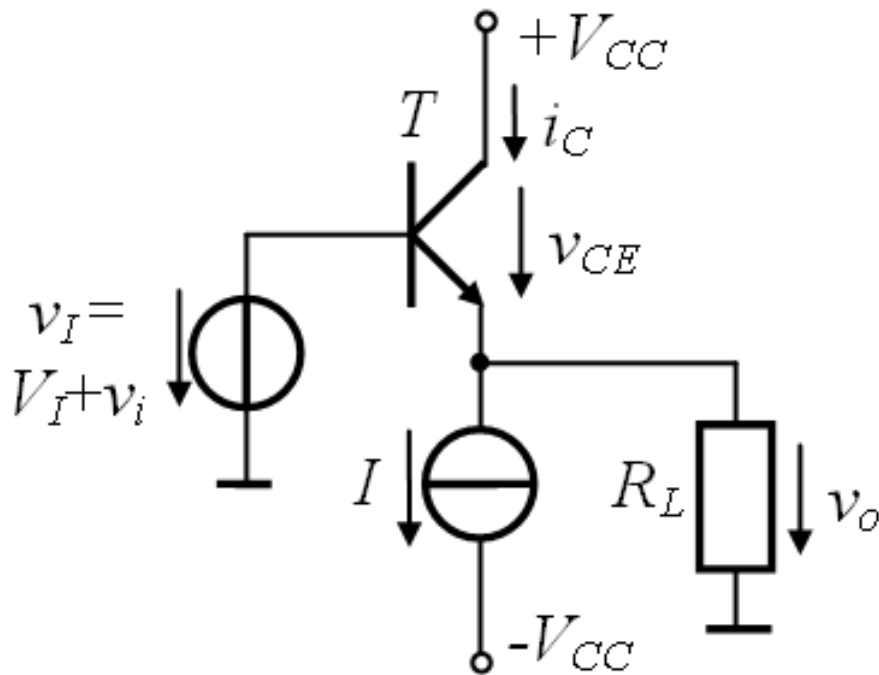

Clasa de funcționare	Interval de conducție	Randament maxim teoretic	Obs.
A	$t_c = T$	25%	amplificatoare de semnal mic
B	$T/2$	78,5%	distorsiuni de racordare; amplificatoare audio
AB	$T/2 < t_c < T$	78,5%	elimina distorsiunile de racordare; amplificatoare audio
C	$t_c < T/2$	90%	transmitatoare RF, sarcina acordată pentru etajul de amplificare
D	comutare	80% - 95%	utilizează modularea impulsurilor în latime și filtrarea pasivă la ieșire; amplificatoare audio (subwoofer în automobile), controlul motoarelor cc.
E	comutare	96%	amplificatoare acordate (unde radio și microunde)
G	similar AB		comutarea tensiunii de alimentare în funcție de mărimea semnalului de ieșire
H	similar G	100%	Tensiune de alimentare este "modulată" de semnalul de ieșire (menținută cu puțin peste mărimea semnalului).

Amplificator de putere în clasa A

Intervalul de conducție al T – **întreaga perioadă** a semnalului de intrare sinusoidal

$$v_o \approx v_i$$

semnal variabil

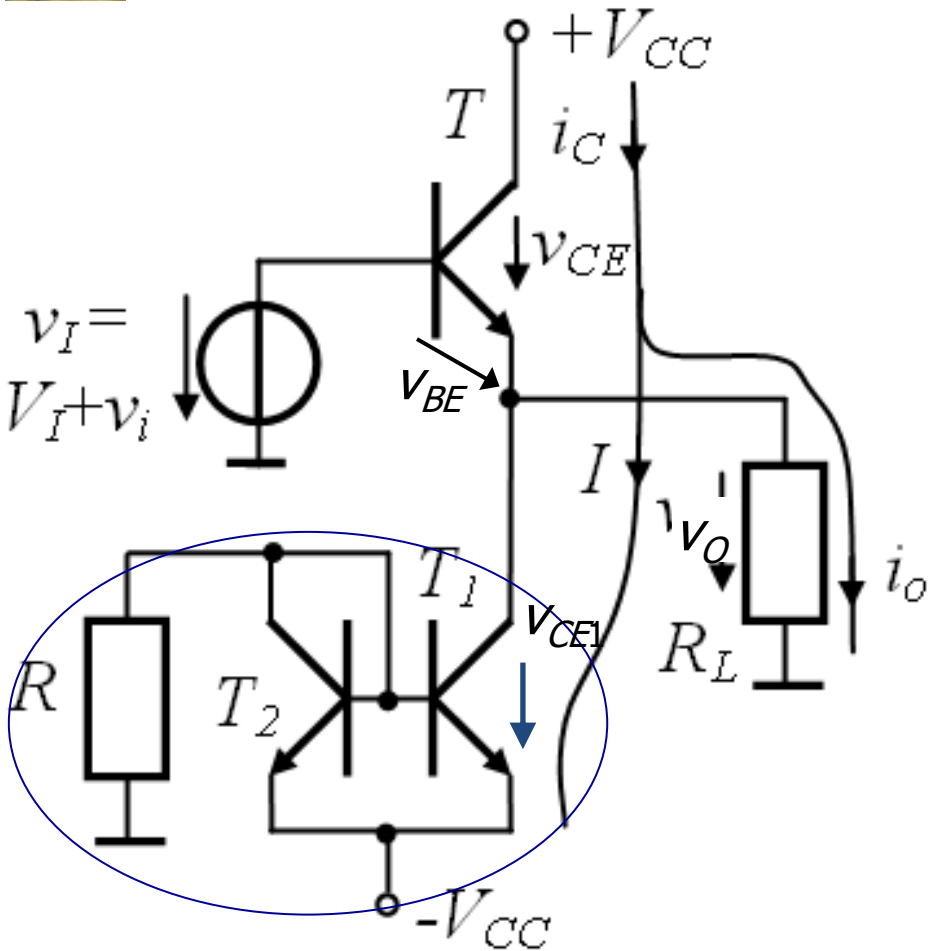
Repetor pe emitor pentru tensiunea variabila de intrare

Conexiunea colector comun (CC)

Cum se poate implementa sursa de curent?

CSTV amplificator de putere în clasă A

$$v_o = v_i - v_{BE} = v_i - 0,7V$$

$$v_{CE} = V_{CC} - v_o; \quad v_{CE1} = v_o + V_{CC}$$

$$v_i \uparrow, \quad v_o \uparrow, \quad v_{CE} \downarrow$$

$$v_{Omax} = V_{CC} - v_{CEsat} \approx V_{CC}$$

T – ajunge la saturație

$$v_{Imax} = v_{Omax} + 0,7V \approx V_{CC} + 0,7V$$

$$v_i \downarrow, \quad v_o \downarrow, \quad v_{CE1} \downarrow$$

$$v_{Omin} = -V_{CC} + v_{CE1sat} \approx -V_{CC}$$

T_1 – ajunge la saturație

$$v_{Imin} = v_{Omin} + 0,7V \approx -V_{CC} + 0,7V$$

Sursa de curent

$$I = \frac{V_{CC} - V_{BE2}}{R}$$

CSTV amplificator de putere în clasă A

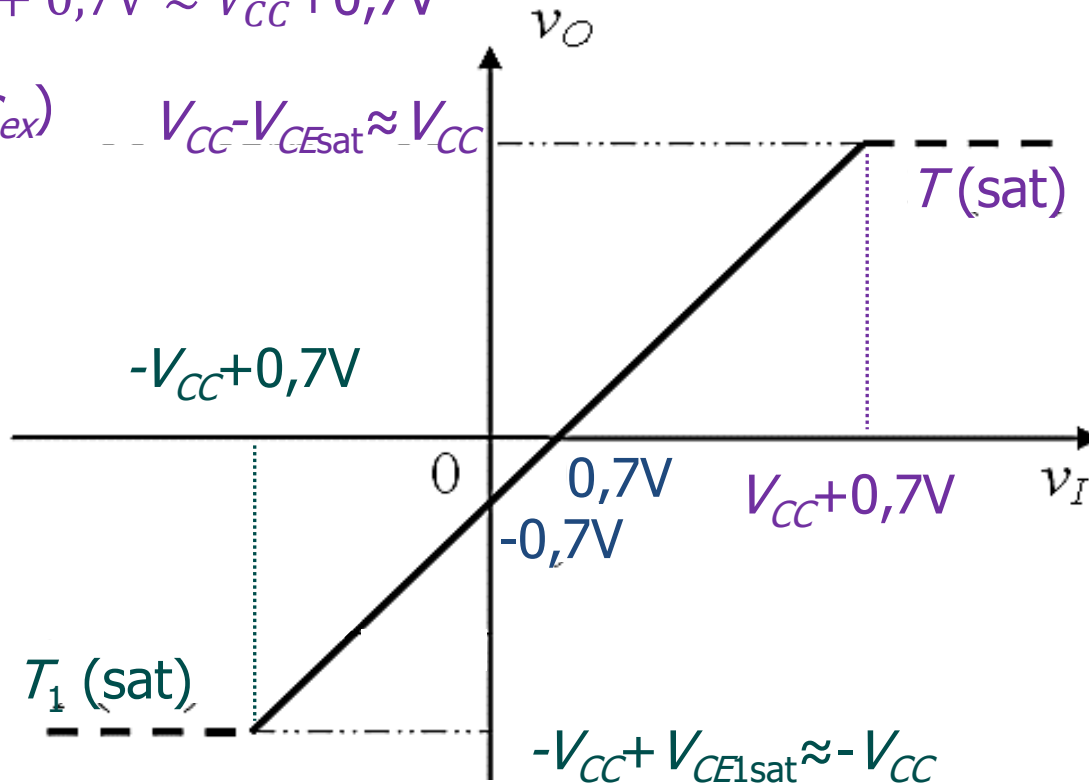
$$v_{Omax} = V_{CC} - v_{CEsat} \approx V_{CC}$$

$$v_O = v_I - v_{BE} = v_I - 0,7V$$

$$v_{Imax} = v_{Omax} + 0,7V \approx V_{CC} + 0,7V$$

T – saturație (c_{ex})

$$V_{CC} - V_{CEsat} \approx V_{CC}$$

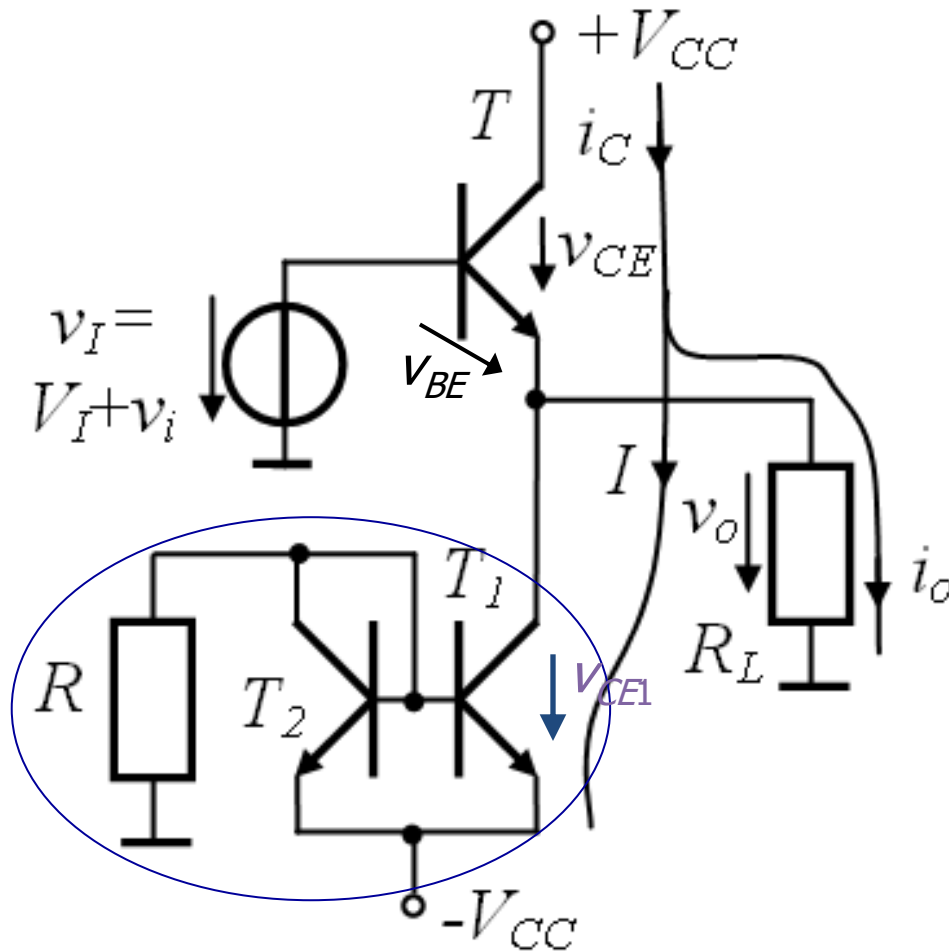

T_1 – saturație (c_{ex})

$$v_{Omin} = -V_{CC} + v_{CE1sat} \approx -V_{CC}$$

$$v_{Imin} = v_{Omin} + 0,7V \approx -V_{CC} + 0,7V \quad 10$$

CSTV amplificator de putere în clasă A

$$i_C = I + i_o = I + \frac{v_o}{R_L}$$

$$i_{Cmax} = I + \frac{v_{Omax}}{R_L} = I + \frac{V_{CC}}{R_L}$$

$$i_{Cmin} = I + \frac{v_{Omin}}{R_L} = I - \frac{V_{CC}}{R_L}$$

$$T - (a_F); \quad i_{Cmin} \geq 0$$

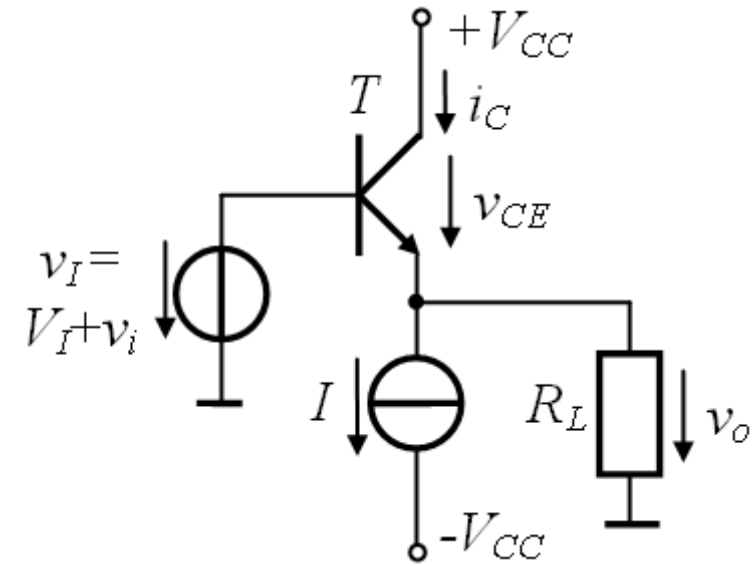
$$I - \frac{V_{CC}}{R_L} \geq 0; \quad R_L I \geq V_{CC}$$

Puteri. Randament

$$v_i(t) = \hat{V}_i \sin \omega t \quad i_o(t) = \hat{I}_o \sin \omega t$$

$$v_o(t) = \hat{V}_o \sin \omega t \quad \hat{I}_o = \frac{\hat{V}_o}{R_L}$$

Puterea medie consumată de la alimentare:

$$P_{Al} = P_{+V_{cc}} + P_{-V_{cc}} = V_{CC} i_{cmed} + (-V_{CC})(-I)$$

$$i_C(t) = I + \frac{v_o(t)}{R_L} = I + \frac{\hat{V}_o \sin \omega t}{R_L}$$

$$i_{cmed} = I + 0 = I$$

$$P_{Al} = 2V_{CC}I$$

Se consumă putere și în lipsa semnalului de intrare (conduce la scăderea randamentului)

Puteri. Randament

Putere instantanee la ieșire

$$p_o(t) = i_o(t)v_o(t) = \frac{v_o^2(t)}{R_L} = \frac{\hat{V}_o^2 (\sin \omega t)^2}{R_L}$$

Putere medie la ieșire

$$P_o = \frac{1}{T} \int_0^T \frac{\hat{V}_o^2}{R_L} \left(\sin \frac{2\pi}{T} t \right)^2 dt$$

•Tensiunea și curentul de ieșire sunt sinusoidale

$$P_o = v_{oef} i_{oef} = \frac{\hat{V}_o}{\sqrt{2}} \frac{\hat{I}_o}{\sqrt{2}} = \frac{\hat{V}_o^2}{2R_L}$$

$$P_o = \frac{\hat{V}_o^2}{2R_L}$$

Randamentul mediu

$$\eta = \frac{P_o}{P_{Al}} = \frac{\frac{\hat{V}_o^2}{2R_L}}{2V_{CC}I} = \frac{\hat{V}_o^2}{4V_{CC}R_LI}$$

Randamentul mediu maxim $\eta_{\max}$ $\hat{V}_o = V_{CC}$ $R_L I = V_{CC}$ $\eta_{\max} = 25\%$

R_L cât mai mică, dar să asigure excursia maximă la ieșire ($R_L I \geq V_{CC}$)

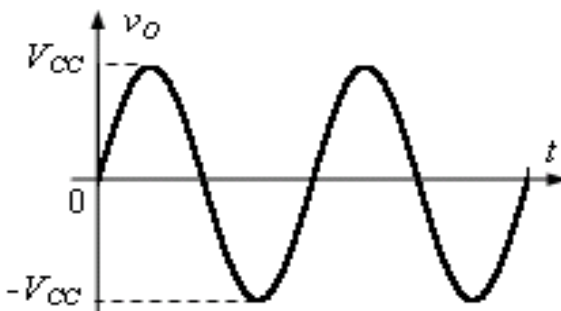
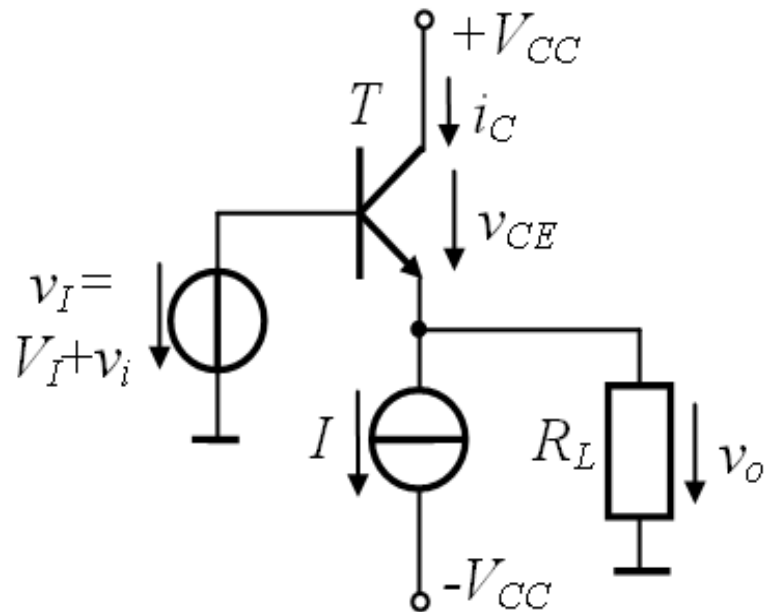
În practică $\eta \leq 20\%$

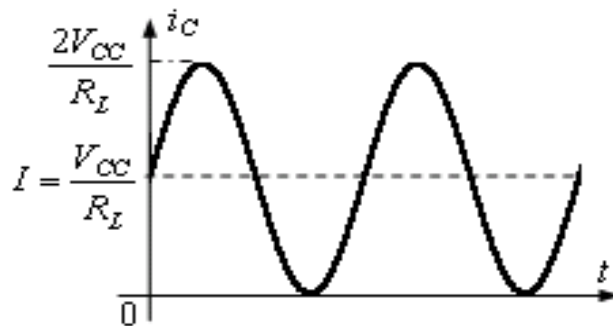
Cronogram

În condiții de randament maxim

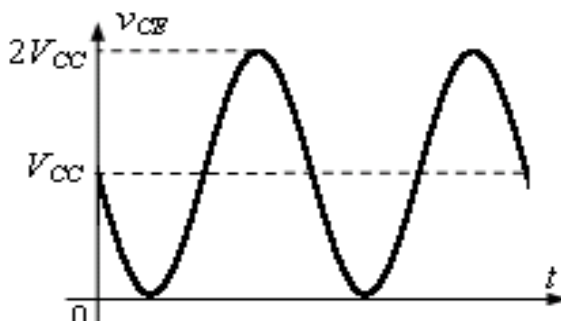
$$\hat{V}_O = V_{CC}, \quad R_L I = V_{CC}$$

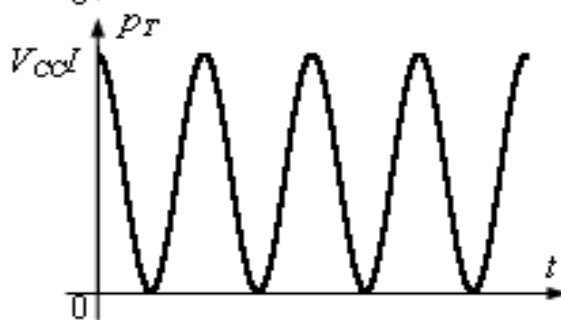
$$v_o(t) = V_{CC} \sin \omega t$$

$$i_c(t) = I + \frac{v_o(t)}{R_L}$$

$$v_{CE}(t) = V_{CC} - v_o(t)$$

$$p_T = i_C(t)v_{CE}(t)$$

Clasa A

Problemă

Pentru o funcționare corectă a sursei de curent I_{pol} este necesar ca $V_{I_{pol}} > 0$. Pentru T : $V_{BEon} = 0,7V$; $V_{CEsat} \approx 0V$; $\beta = 50$.

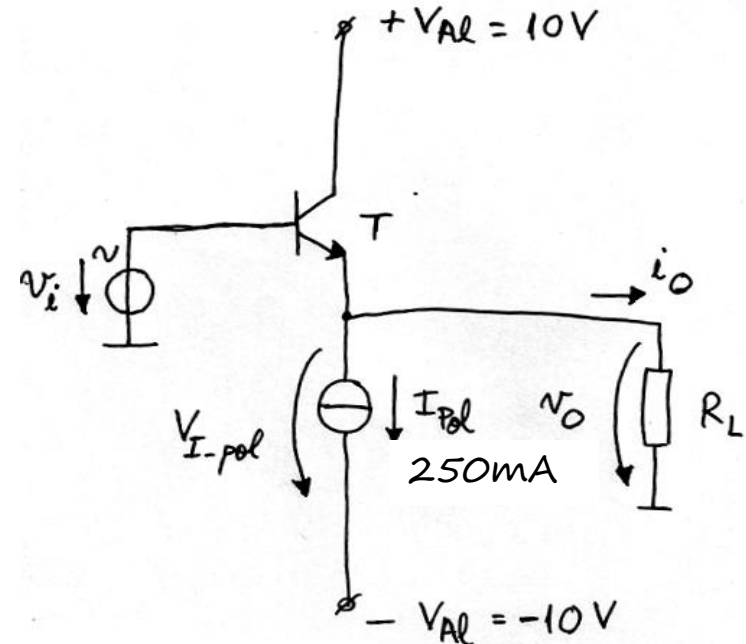
a) Care este clasa de funcționare? Justificați răspunsul. Ce valoare are randamentul mediu maxim posibil?

b) Care este valoarea optimă a R_L (asigură excursia maximă a tensiunii de ieșire și randament mediu maxim)?

c) Cum arată cronogramele $v_o(t)$, $v_{CE}(t)$, $i_o(t)$, $i_c(t)$ pentru: $R_L = 40 \Omega$

și $v_i(t) = 0,7 + 8\sin\omega t$ [V]?

d) Pentru $v_i(t)$ și R_L de la punctul c) care sunt valorile medii pentru puterea consumată de la sursele de alimentare, puterea în sarcină și randamentul?

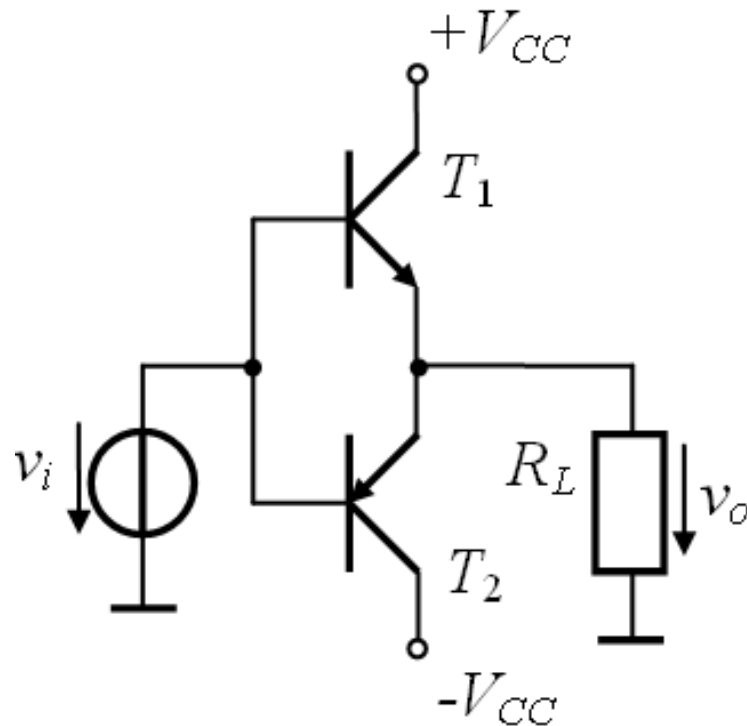

Amplificator de putere în clasa B

Intervalul de conducție – fiecare tranzistor se află în conducție **aproximativ o jumătate de perioadă** a semnalului de intrare sinusoidal

Etaj în contratimp, tranzistoare complementare (push - pull)

$$v_o \approx v_i \quad \text{semnal variabil}$$

Repetor pe emitor pentru tensiunea variabila de intrare

Conexiunea colector comun (CC)

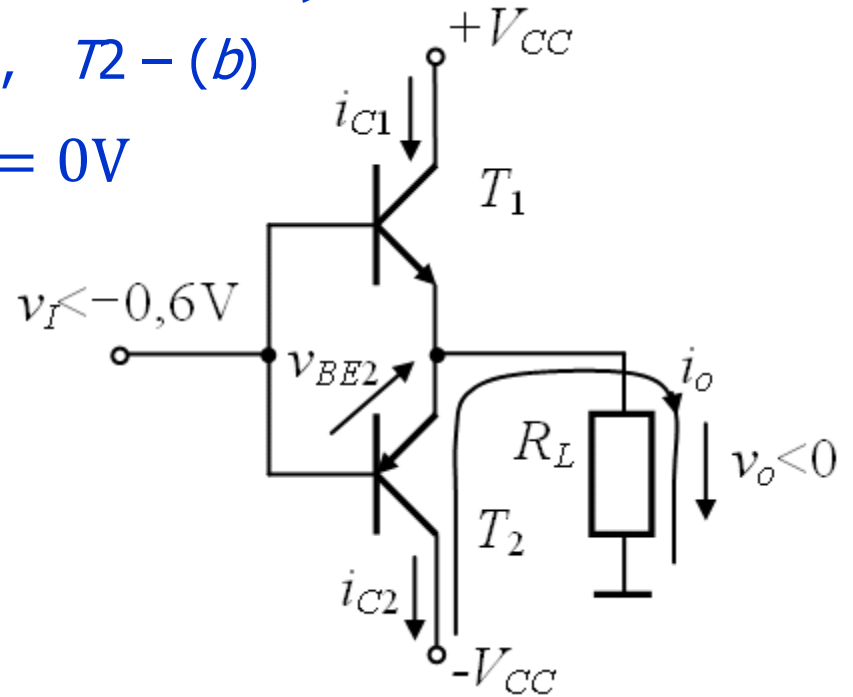
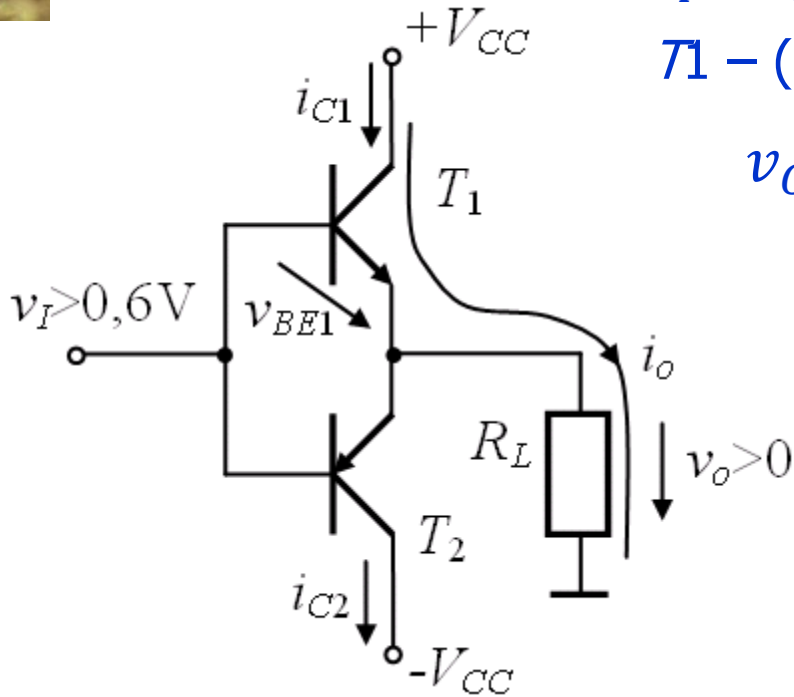
Funcționare

$$v_I \in (-0,7V; 0,7V)$$

$$T_1 - (b), T_2 - (b)$$

$$v_O = 0V$$

$$v_I \geq 0,7V \quad T_1 - (c), T_2 - (b)$$

$$v_O = v_I - v_{BE1} = v_I - 0,7V$$

$$i_o > 0 \quad i_{C1} = i_o \quad i_{C2} = 0$$

$$v_{Omax} = V_{CC} - V_{CEsat} \approx V_{CC}$$

$$v_I \leq -0,7V \quad T_1 - (b), T_2 - (c)$$

$$v_O = v_I - v_{BE2} = v_I + 0,7V$$

$$i_o < 0 \quad i_{C2} = -i_o \quad i_{C1} = 0$$

$$v_{Omin} = -V_{CC} + V_{CE1sat} \approx -V_{CC}$$

CSTV

$$v_I \geq 0,7V \quad v_O = v_I - v_{BE1} = v_I - 0,7V$$

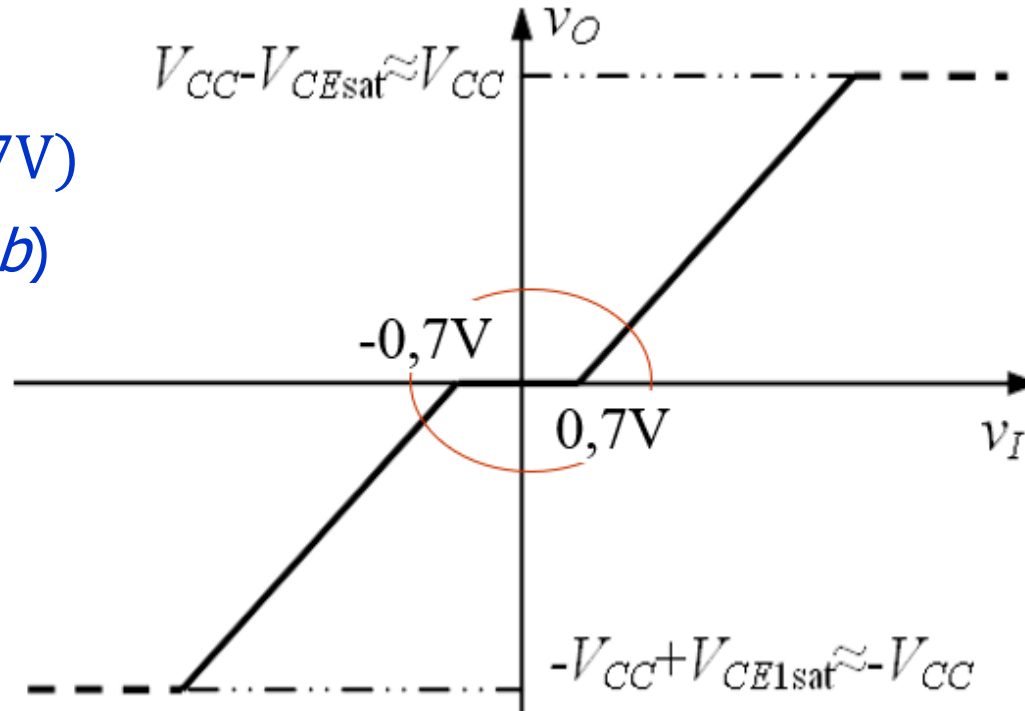
$T1 - (c), T2 - (b)$

$$v_{o\max} = V_{CC} - V_{CEsat} \approx V_{CC}$$

$$v_I \in (-0,7V; 0,7V)$$

$T1 - (b), T2 - (b)$

$$v_O = 0V$$

$$v_I \leq -0,7V \quad T1 - (b), T2 - (c)$$

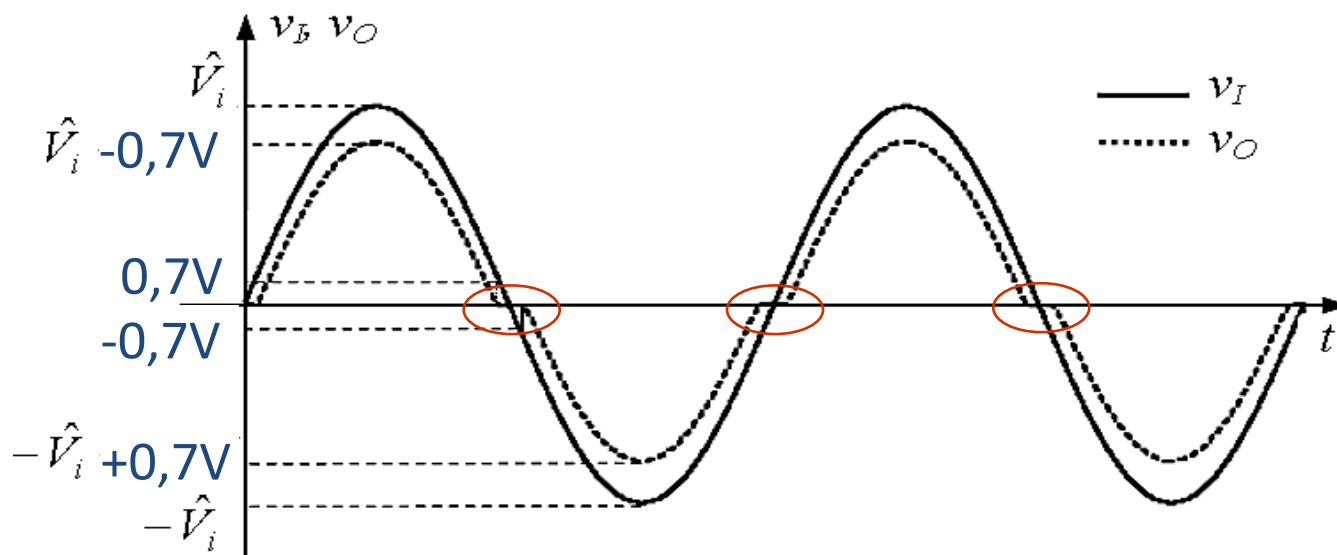
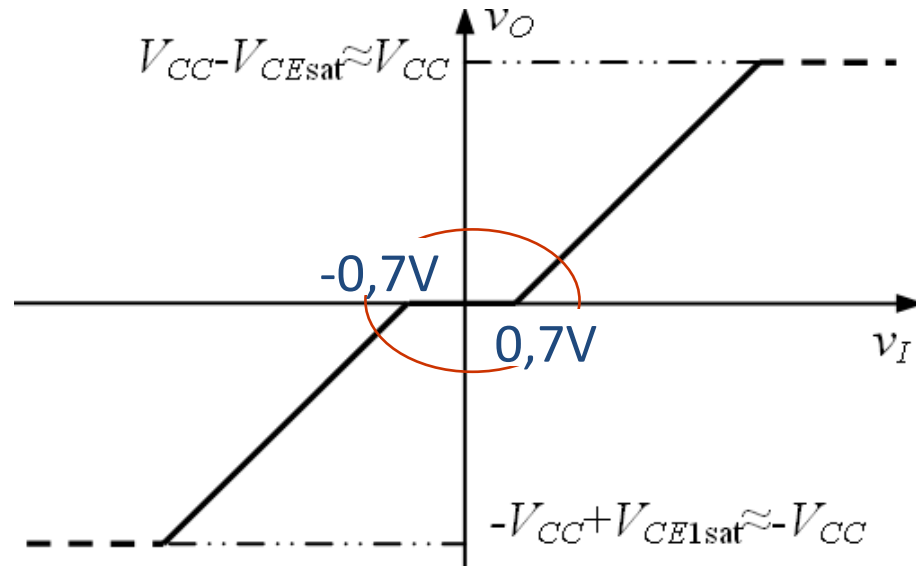
$$v_O = v_I - v_{BE2} = v_I + 0,7V$$

$$v_{o\min} = -V_{CC} + V_{CE1sat} \approx -V_{CC}$$

CSTV – distorsiuni de racordare (de trecere prin zero)

Scad randamentul etajului de amplificare

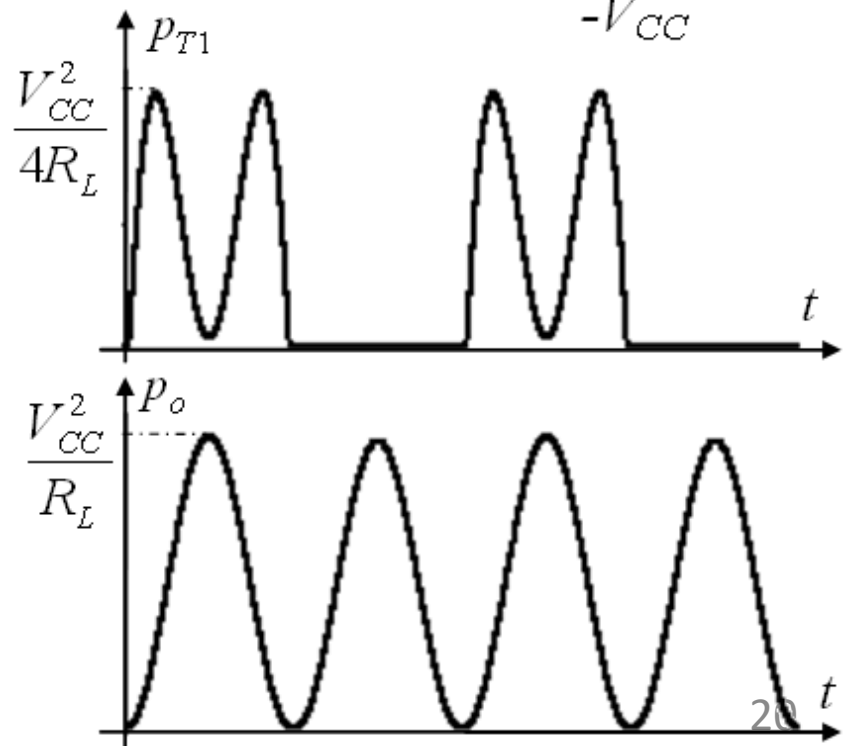
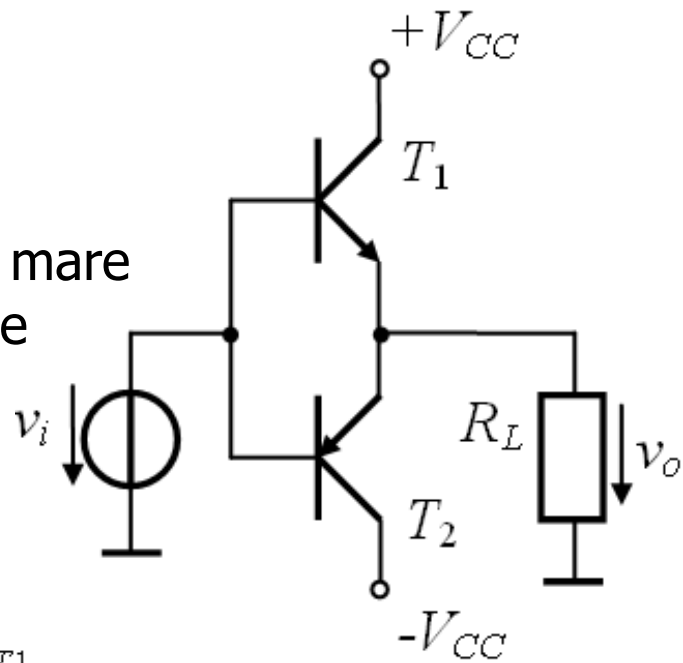
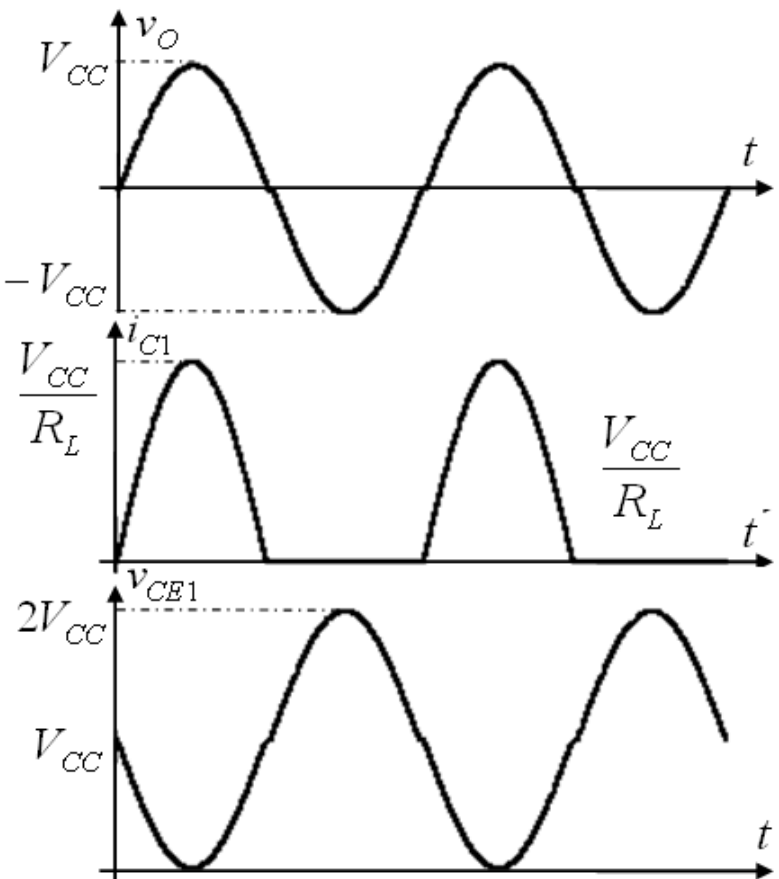

Cronograme

Se consideră amplitudinea semnalului suficient de mare încât să poată fi neglijate distorsiunile de racordare

$$v_o(t) = \hat{V}_o \sin \omega t \quad \hat{V}_o = V_{CC}$$

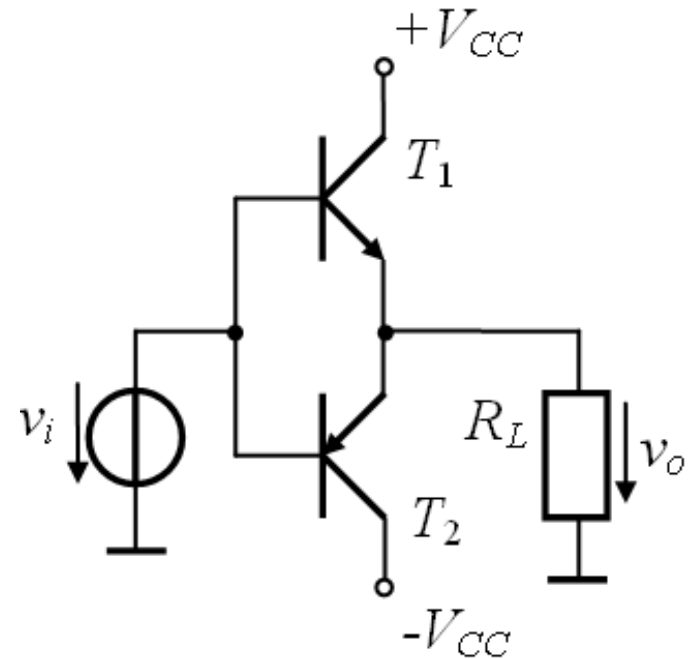
Puteri. Randament

$$v_i(t) = \hat{V}_i \sin \omega t$$

$$v_o(t) = \hat{V}_o \sin \omega t$$

$$i_o(t) = \hat{I}_o \sin \omega t$$

$$\hat{I}_o = \frac{\hat{V}_o}{R_L}$$

$$\eta = \frac{P_o}{P_{Al}}$$

Valori medii pe o perioadă a tensiunii de ieșire

Puterea consumată de la alimentare

Putere instantanee de la sursa de alimentare pozitivă $p_{Al}^+ = V_{CC} i_{C1}(t)$

Putere medie pe o perioadă (de la sursa de alimentare pozitivă)

$$I_{C1} = \frac{I_{Omax}}{\pi} \quad \text{Curentul mediu} \quad P_{Al}^+ = \frac{I_{Omax}}{\pi} * V_{CC} = \frac{\widehat{V}_O * V_{CC}}{\pi * R_L}$$

Putere medie pe o perioadă (consumată de la alimentare, ambele surse)

$$P_{Al} = P_{Al}^+ + P_{Al}^- = 2 \left[\frac{I_{Cmax}}{\pi} * V_{CC} \right] \quad P_{Al} = \frac{2 * \widehat{V}_O * V_{CC}}{\pi * R_L}$$

Puterea de la ieșirea circuitului

Putere instantanee la ieșire

$$p_o(t) = i_o(t)v_o(t) = \frac{v_o^2(t)}{R_L} = \frac{\hat{V}_o^2(\sin \omega t)^2}{R_L}$$

Putere medie la ieșire

- tensiunea și curentul de ieșire sunt sinusoidale

$$P_o = v_{oef}i_{oef} = \frac{\hat{V}_o}{\sqrt{2}} \frac{\hat{I}_o}{\sqrt{2}} = \frac{\hat{V}_o^2}{2R_L}$$

$$P_o = \frac{\hat{V}_o^2}{2R_L}$$

Randament mediu

Putere medie pe o perioadă (consumată de la alimentare)

$$P_{Al} = \frac{2 * \widehat{V}_o * V_{CC}}{\pi * R_L} \quad \text{Pentru } \widehat{V}_o = V_{CC} \quad P_{Almax} = \frac{2 \widehat{V}_{CC}^2}{\pi R_L}$$

Putere medie la ieșire

$$P_o = \frac{\widehat{V}_o^2}{2R_L} \quad \text{Pentru } \widehat{V}_o = V_{CC} \quad P_{Omax} = \frac{V_{CC}^2}{2R_L}$$

Randamentul mediu

$$\eta = \frac{P_o}{P_{Al}} = \frac{\widehat{V}_o^2}{2R_L} \frac{\pi R_L}{2 V_{CC} \widehat{V}_o} = \frac{\pi \widehat{V}_o}{4 V_{CC}}$$

Randament mediu maxim

$$\text{Pentru } \widehat{V}_o = V_{CC} \quad \eta_{max} = \frac{\pi}{4} = 78,5\%$$

Tranzistorul amplificator

Facultativ

Putere disipată pe fiecare tranzistor

$$P_T = \frac{1}{2} (P_{AI} - P_O) \quad P_T = \frac{1}{2} (P_{AI} - P_O) = \frac{1}{\pi} \frac{V_{CC} \hat{V}_o}{R_L} - \frac{\hat{V}_o^2}{4R_L}$$

La randament maxim: $\hat{V}_o = V_{CC}$ $P_T = \frac{1}{\pi} \frac{V_{CC}^2}{R_L} - \frac{V_{CC}^2}{4R_L} = 0.068 \frac{\hat{V}_{CC}^2}{R_L}$

Care este puterea medie maximă pe fiecare tranzistor în funcție de amplitudinea tensiunii de ieșire?

$$\frac{dP_T}{d\hat{V}_o} = 0 \quad \Rightarrow \quad \hat{V}_o = \frac{2}{\pi} V_{CC} = 0,64V_{CC}$$

Putere medie maximă: $\hat{V}_o = 0,64V_{CC}$ $P_{T \max} = \frac{1}{\pi^2} \frac{V_{CC}^2}{R_L} \approx 0,1 \frac{V_{CC}^2}{R_L}$

Putere instantanee maximă: $\hat{V}_o = V_{CC}$ $P_{T \max} = \frac{1}{4} \frac{V_{CC}^2}{R_L} = 0,25 \frac{V_{CC}^2}{R_L}$

$$i_{C \max} = \frac{V_{CC}}{R_L} \quad v_{CE \max} = 2V_{CC}$$

Amplificator de putere în clasa AB

Intervalul de conducție – fiecare tranzistor se află în conducție **exact o jumătate de perioadă** a semnalului de intrare sinusoidal

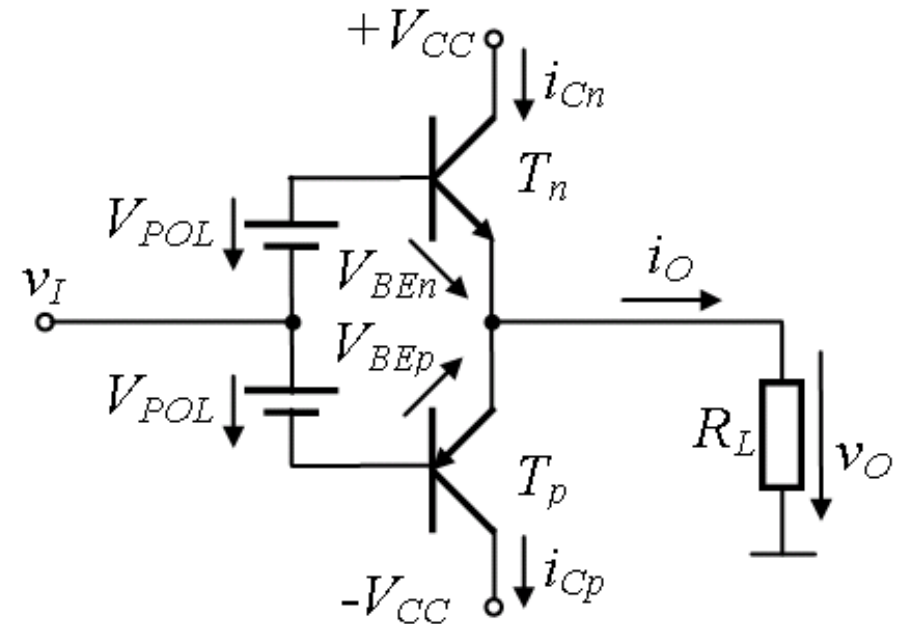
- polarizare în curent continuu a tranzistoarelor cu un curent redus – eliminarea distorsiunilor de racordare

$$V_{POL} \approx 0,7V$$

$$I = I_S e^{\frac{V_{POL}}{V_T}}$$

$$v_I = 0$$

Curentul static
in tranzistoare

v_I - pozitivă

$$v_O(t) = v_I(t) + V_{POL} - V_{BE n} \approx v_I(t)$$

v_I - negativă

$$v_O(t) = v_I(t) - V_{POL} - V_{BE p} \approx v_I(t)$$

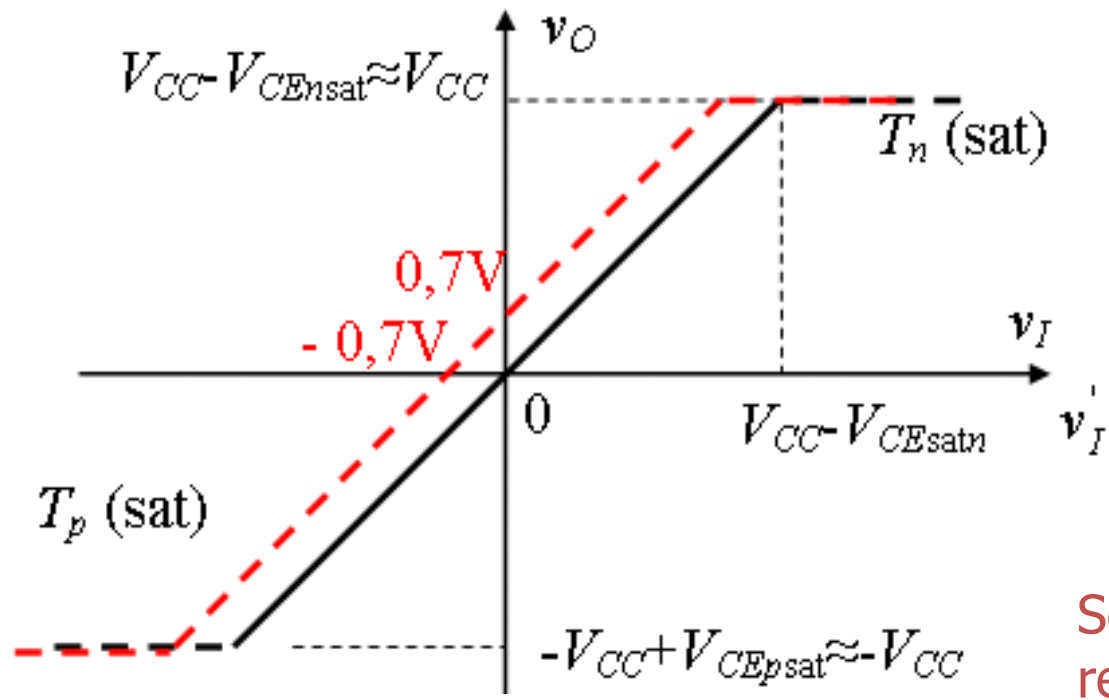
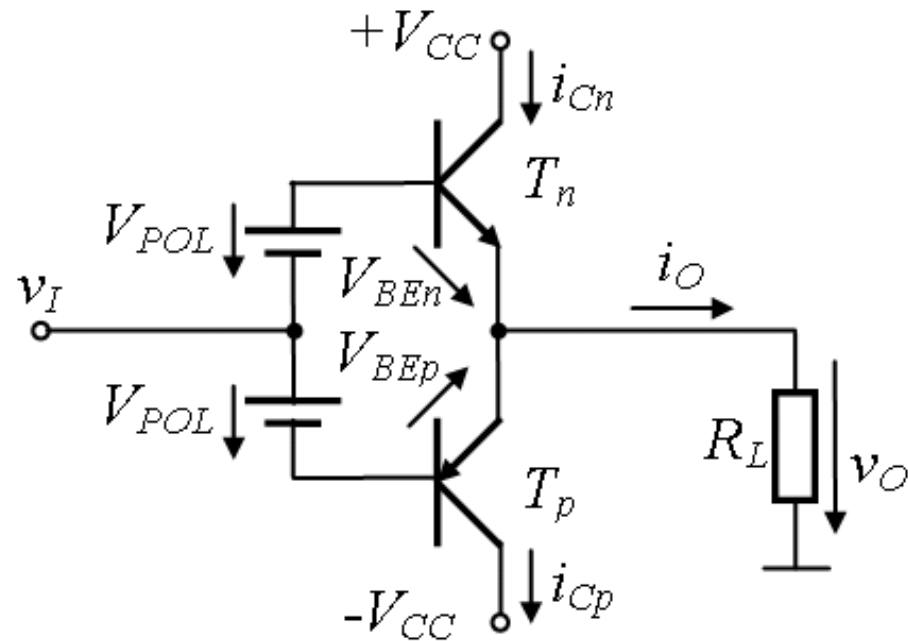

CSTV

$$v_I > 0$$

$$v_O(t) = v_I(t)$$

$$v_O(t) = v_I'(t) + 0,7V$$

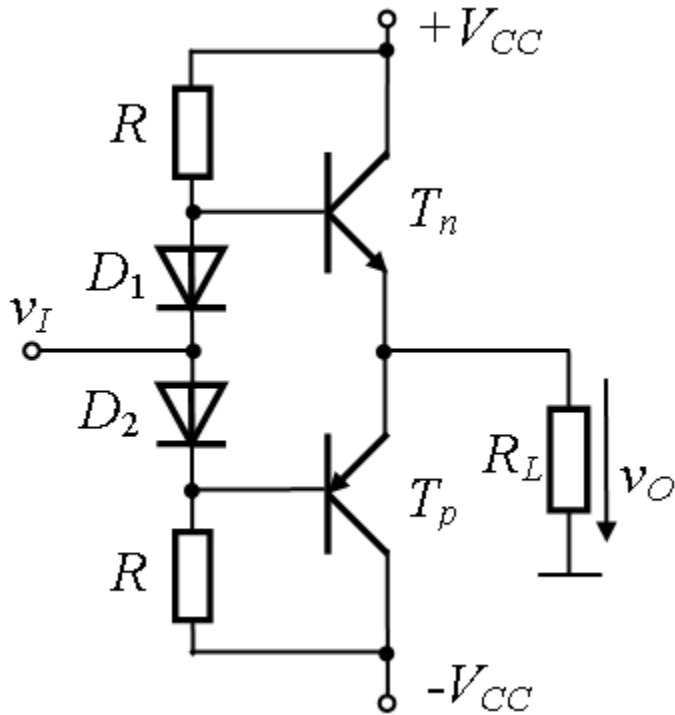
$$v_I > 0 \text{ V}$$

$T_n (c), T_p (b)$

Solutii posibile pentru realizarea V_{POL} ???

$$v_I < 0 \text{ V} \quad T_n (b), T_p (c)$$

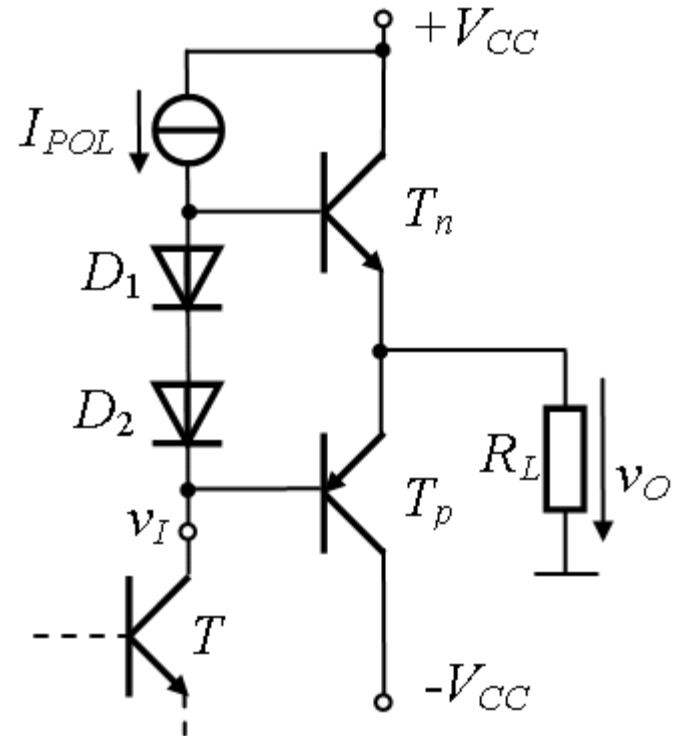
Circuite de polarizare cu diode

Prin R trece curentul prin diode și curentul de bază al tranzistoarelor, inclusiv pentru curent maxim de iesire.

$$V_{CC} = +15V \quad \hat{V}_O = 8V \quad \beta = 50$$

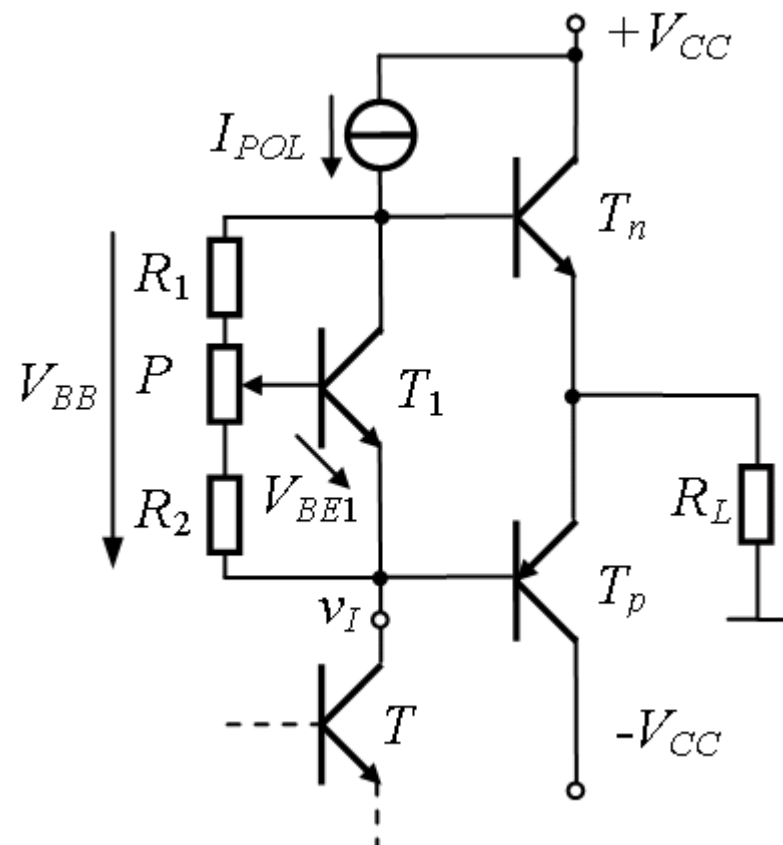
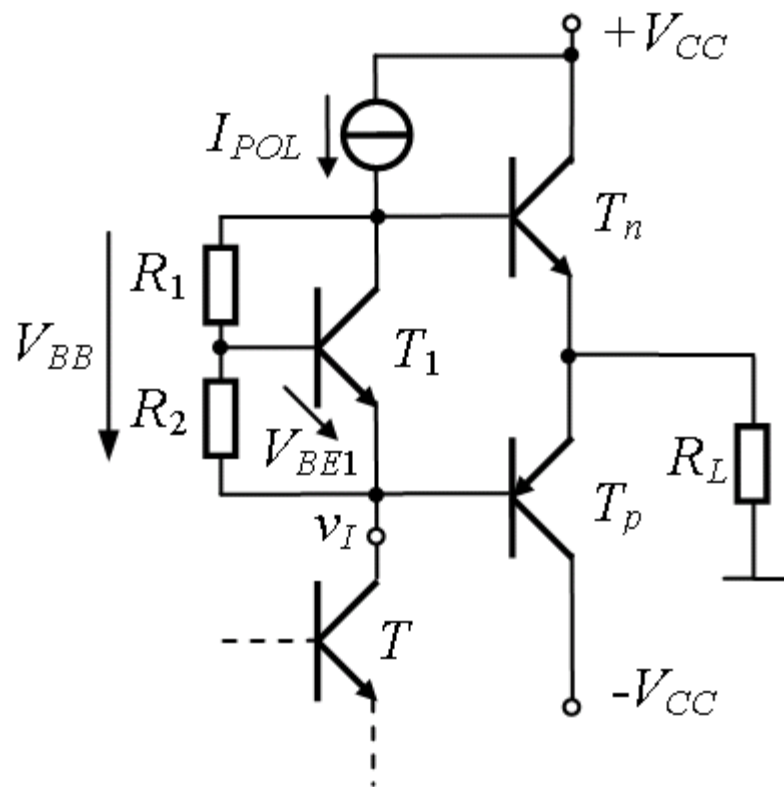
$$R_L = 100\Omega, I_{D1} = 1.5\text{mA} \quad R = ?, I_R = ?$$

Tranzistorul T face parte din etajul anterior de amplificare, *etaj pilot*

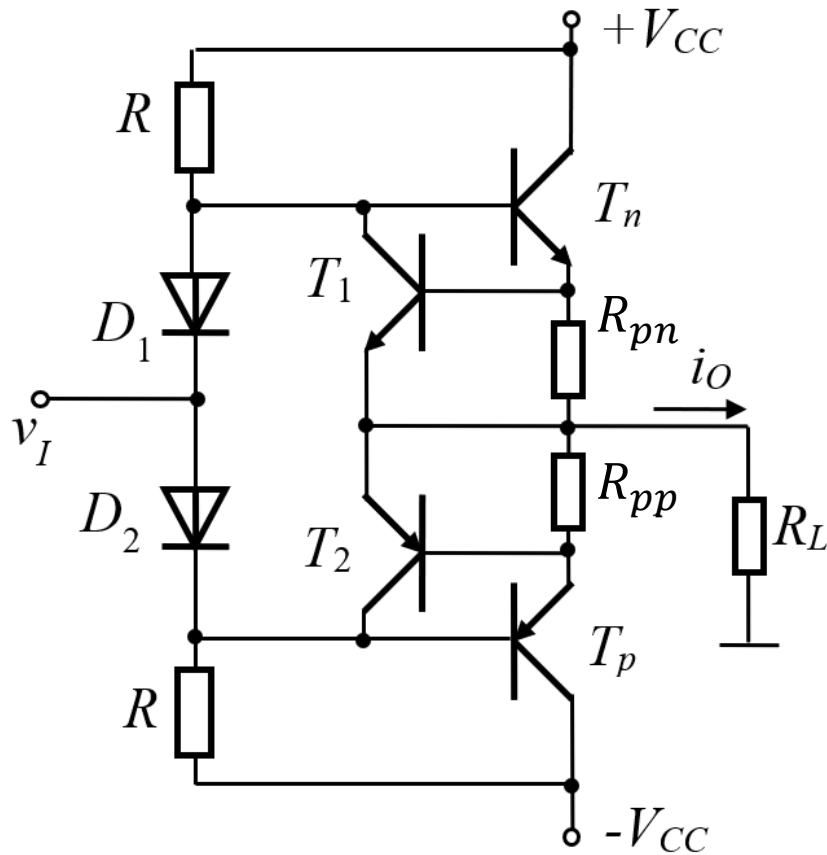
Circuite de polarizare cu multiplicarea V_{be}

Facultativ

$$V_{BB} = \left(1 + \frac{R_1}{R_2}\right) V_{BE1}$$

Protecția la scurtcircuit

- R_{pn} , R_{pp} introduc RN locală
- Asigură stabilizare termică (împotriva ambalării termice)

Elementele care asigură protecția la scurtcircuit:

- T_1 , R_{pn} – pentru $v_o > 0V$
- T_2 , R_{pp} – pentru $v_o < 0V$

Când $v_o > 0V$

➤ Dacă $R_{pn}i_o < 0,6V$

$$T_1 - (b); \quad i_o = \frac{v_o}{R_L}$$

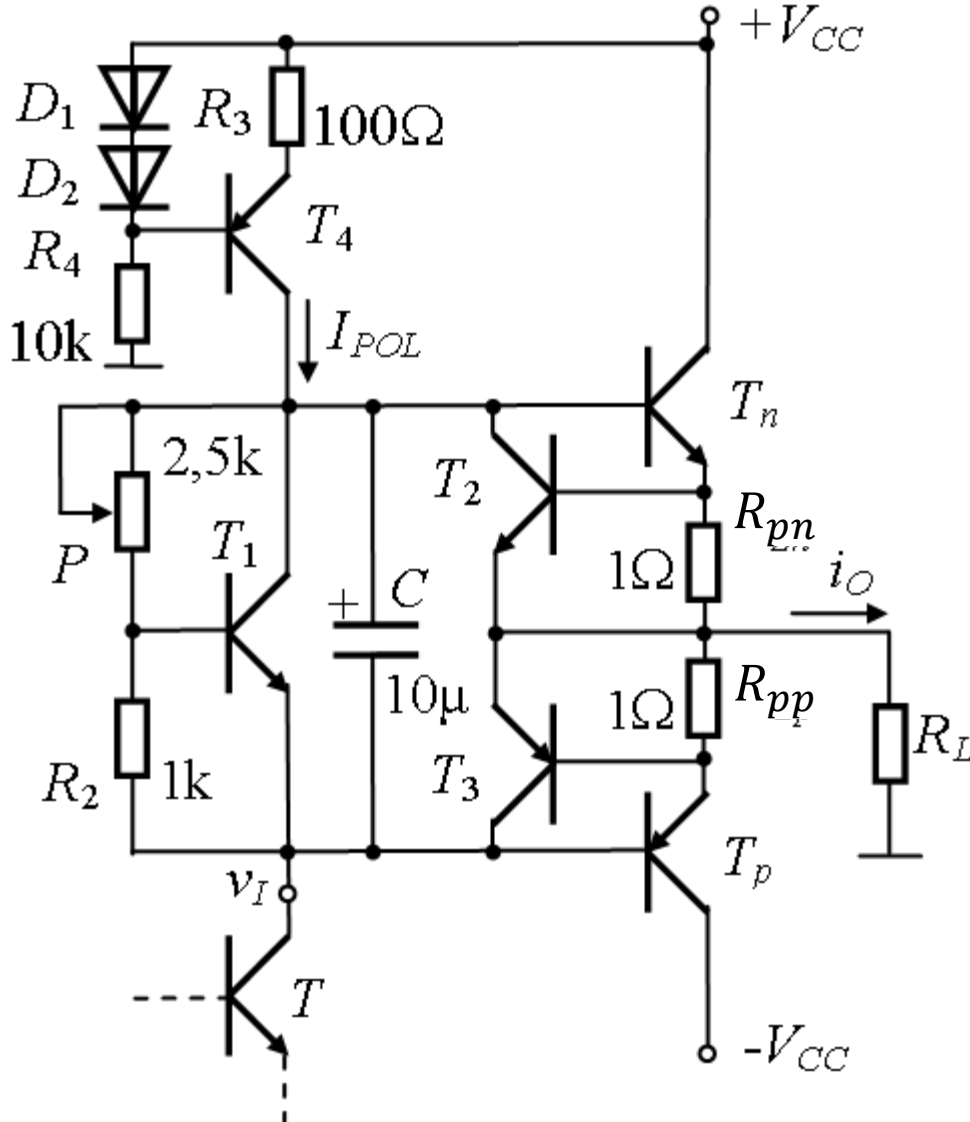
➤ Dacă i_o crește, când $R_{pn}i_o = 0,7V$

$$T_1 - (c); \quad i_{Omax} = \frac{V_{BE1,on}}{R_{pn}} = \frac{0,7V}{R_{pn}}$$

Se pierde tensiune (până la 0,7V) pe rezistențele de protecție

Protecția la scurtcircuit – Exemplu

Facultativ

$$I_{POL} = \frac{0,7 + 0,7 - 0,7}{0,1} = 7\text{mA}$$

P asigură reglajul tensiunii de polarizare între V_{BE} și $3,5 V_{BE}$

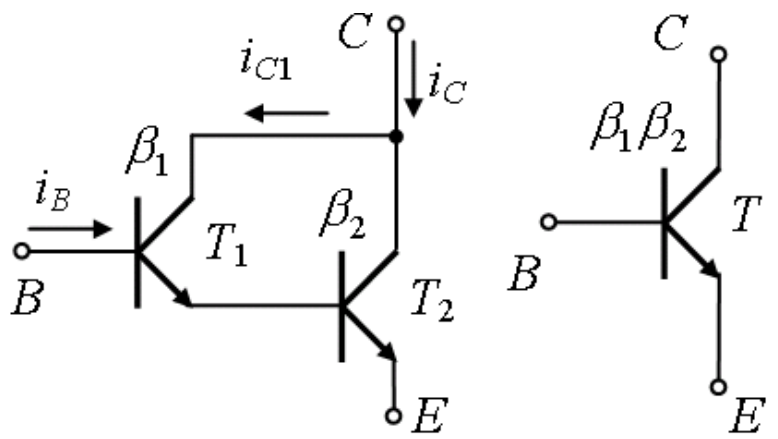
C - în bazele T_n și T_p este același semnal variabil de intrare

$$i_{Omax} = 0,7\text{A}$$

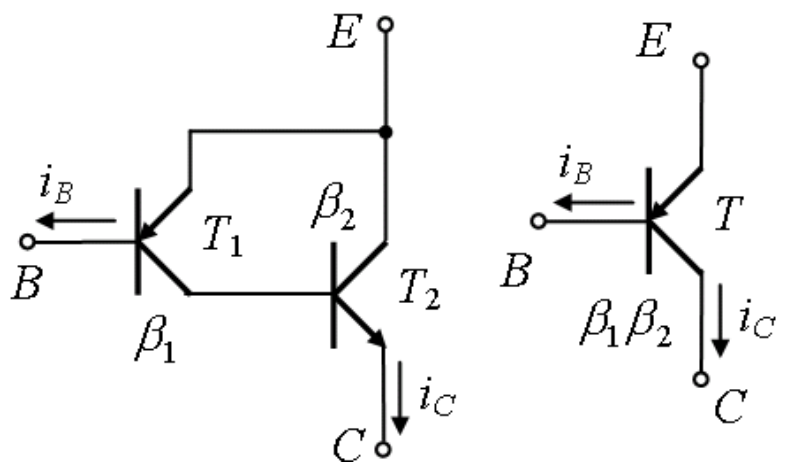

Utilizarea tranzistoarelor echivalente cu amplificare mare în curent

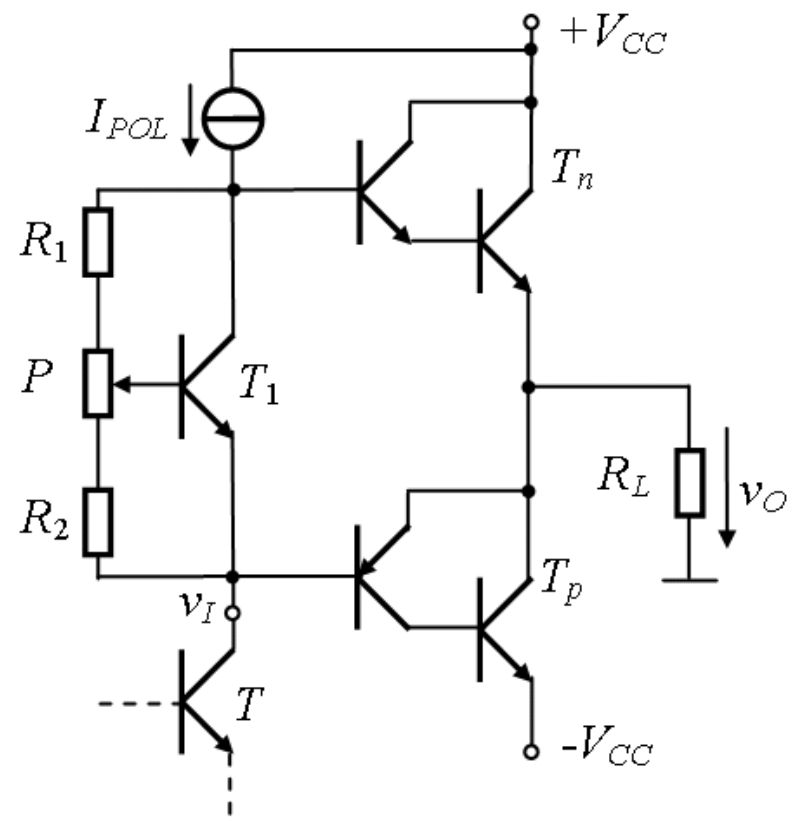
Facultativ

Configuratie Darlington *nnp*

Tranzistor compus *pnp*

- Necesare pentru curent mare de ieșire

Clasa AB

Problemă

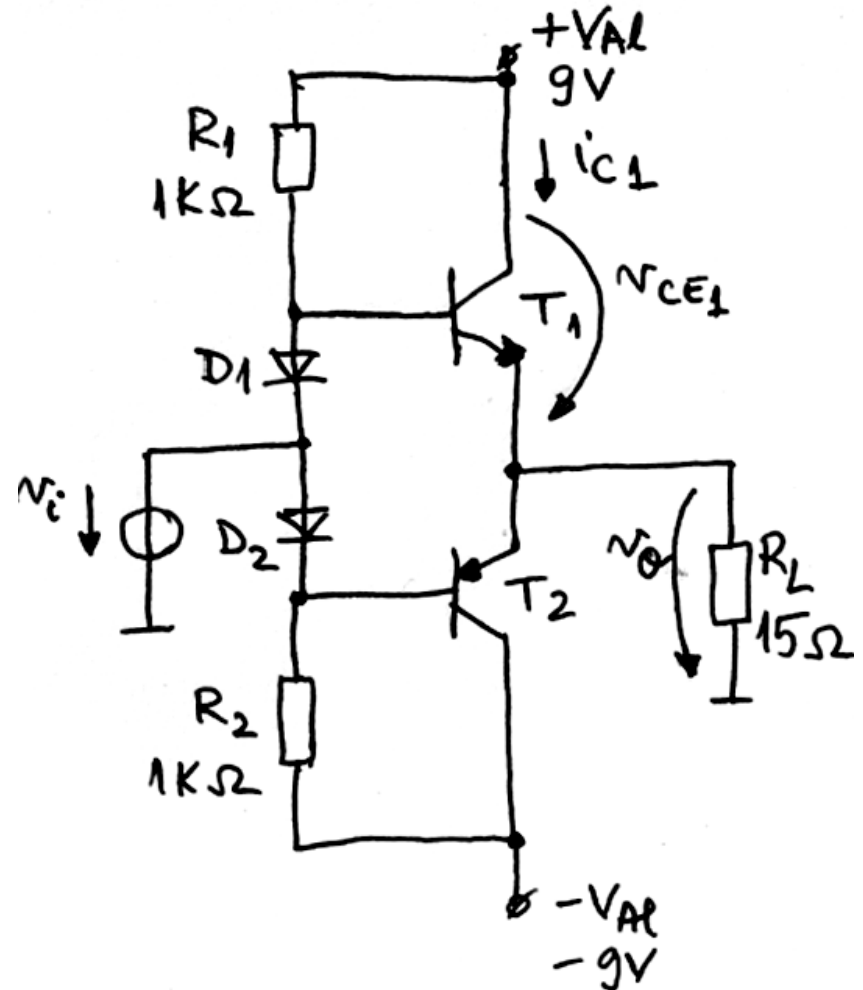
Care este aplicația realizată de circuit? Justificați răspunsul prin examinarea duratelor de conducție ale T_1 și T_2 pentru un semnal de intrare $v_i(t)$ sinusoidal. Care este rolul: D_1, D_2 ; R_1, R_2 ? Ce valoare are randamentul maxim posibil teoretic pentru acest etaj?

a) Deduceți și reprezentați grafic CSTV $v_o(v_i)$ pentru $v_i \in [-9V; 9V]$.

b) Cum arată cronogramele: $v_o(t)$; $i_{C1}(t)$; $v_{CE1}(t)$, pentru $v_i(t) = 5 \sin \omega t$ [V]?

c) Calculați: puterea medie în sarcina R_L ; puterea medie consumată de la sursele de alimentare; randamentul mediu pentru $v_i(t) = 5 \sin \omega t$ [V]?

d) Pentru $v_i(t) = 7 \sin \omega t$ [V], ce valoare trebuie să aibă R_L pentru ca puterea în sarcină să fie de 7W? Ce valori au în acest caz puterea medie de la alimentare și randamentul mediu?

Ce am învățat azi

Amplificatoare de putere

- Cerințe. Randament
- Clase de funcționare
- Clasa A
  - CSTV, Puteri, Randament, Cronograme
- Clasa B
  - CSTV, Puteri, Randament, Cronograme
- Clasa AB
  - CSTV, circuit de polarizare cu diode, protecția la scurtcircuit